

CCCB Educació

13 de febrer de 2020

«Un matí amb Maria Bohigas»

—
Recull de textos i recursos
per treballar a l'aula
—

Biografia

Editora, traductora i filòloga, Maria Bohigas Sales (París, 1969) dirigeix des de 2005 [Club Editor](#), editorial fundada al 1959 pel seu avi, l'escriptor [Joan Sales](#), i des d'on ha recuperat clàssics catalans del segle XX —Blai Bonet, Mercè Rodoreda, Aurora Bertrana o Joaquim Amat-Piniella—, a més d'incorporar-hi autors com Alice Munro, Aharon Appelfeld o Per Petterson i de publicar-hi inèdits d'Eva Baltasar o Marc Cerdó. Al 2019, any en què Club Editor va celebrar 60 anys de recorregut, li va ser atorgat el Premi Nacional de Cultura per la seva contribució a la literatura al capdavant de l'editorial.

Formada a París, Maria Bohigas va estudiar Filologia Catalana a la Universitat de Barcelona i, abans de treballar en el camp editorial, va ser durant quinze anys traductora de literatura. *Els Miserables* de Victor Hugo, *El vell Goriot* i *Il·lusions perdudes* d'Honoré de Balzac, *Moderato cantabile* de Marguerite Duras, *La caiguda* d'Albert Camus o *El foc follet* de Pierre Drieu La Rochelle són algunes de les obres que ha traduït al català; mentre que, al francès, ha traduït *Gloire incertaine* de Joan Sales (a quatre mans amb Bernard Lesfargues) i *Les Vaincus* de Xavier Benguerel. Com a editora, també ha treballat a França (La Différence, París) i a Xile (Lom Ediciones, Santiago). Publica comentaris sobre lectura i literatura al blog *Cartes elèctriques*.

En aquesta [trobada-debat](#) amb estudiants de secundària, **Maria Bohigas conversarà amb els joves** sobre la importància de la literatura i els llibres, i sobre el que travessa de fons l'ofici d'editor: la responsabilitat de nodrir els lectors convocant-los al voltant d'unes obres que poden canviar-los la mirada.

La història de Club Editor

Club Editor és una editorial catalana fundada a Barcelona al 1959 pels escriptors **Xavier Benguerel** i **Joan Sales** en tornar de l'exili amb l'objectiu de fer-se càrrec de l'edició de la col·lecció **«El Club dels Novel·listes»**. Sales va assumir-ne la direcció fins a la seva mort al 1983, i al 2005 la seva neta, Maria Bohigas Sales, va assumir-ne la gestió i la direcció. Club Editor publica novel·la catalana i traduccions al català de clàssics de la literatura, i ha sigut l'editorial responsable de la publicació d'obres d'autors catalans que han esdevingut clàssics moderns: és el cas de *La plaça del Diamant*, de Mercè Rodoreda, o d'*Incerta glòria*, de Joan Sales, dues obres que posteriorment també han estat portades al cinema. Al 2019, Club Editor ha celebrat 60 anys de recorregut.

A l'època de la seva fundació, l'objectiu inicial de Club Editor va ser el de promoure la novel·la com a gènere central d'una literatura moderna i donar sistemàticament bones obres, llegívoles i intel·ligents. Entre les publicacions més destacades dels inicis de l'editorial cal mencionar les novel·les de Mercè Rodoreda i *Incerta glòria*, del mateix Sales. Amb els anys, l'editorial va anar ampliant la seva oferta amb títols com *Bearn*, de Llorenç Villalonga; *K.L. Reich*, de Joaquim Amat-Piniella, i *El testament*, de Xavier Benguerel, a banda de l'edició definitiva d'*Incerta glòria*. Amb el temps, Benguerel es va desvincular del projecte i Sales el va continuar en solitari. L'activitat de publicar autors catalans es va complementar amb la traducció de clàssics de la literatura universal, com *El guepard*, de Giuseppe Tomasi di Lampedusa; *El Crist de nou crucificat*, de Nikos Kazantzakis, o *Plora, pàtria estimada*, d'Alan Paton.

Després de la mort de Sales al 1983, la seva dona, Núria Folch, es va encarregar de dirigir el projecte, que amb el temps va entrar en una fase de declivi. Posteriorment, la família Sales va decidir associar-se a Columna Edicions entre 1989 i 2001. Al 2001, Columna va ser venuda al Grupo Planeta, on Club Editor hi va romandre fins al 2005. L'any 2005, Maria Bohigas Sales —neta de Joan Sales— va recomprar l'editorial a Planeta amb l'ajuda de Josep Cots, d'Edicions de 1984, amb l'objectiu de recuperar-ne la vessant més literària i relançar-la. Des d'aleshores el projecte s'ha revifat, amb la reedició de bona part del catàleg propi (entre d'altres, *Incerta glòria* i *La mort i la primavera*) i la publicació d'obra nova, tant d'originals (Guillem Frontera, Marc Cerdó o Eva

Baltasar) com de traduccions, entre les quals destaquen Alice Munro, Elias Khoury, Aharon Appelfeld, Cristovão Tezza, Andrei Guelàssimov o Per Petterson. Bohigas procura mantenir l'equilibri entre el Club Editor històric i l'actual, publicant al voltant de deu títols l'any. Al 2015 va iniciar una col·lecció en castellà, «La Montaña Pelada», dedicada a traduccions al castellà dels autors catalans de l'editorial.

Maria Bohigas, Premi Nacional de Cultura 2019

El 4 de juliol de 2019 Maria Bohigas va ser reconeguda amb el Premi Nacional de Cultura 2019, que atorga anualment el Consell Nacional de la Cultura i de les Arts (CoNCA) de la Generalitat de Catalunya.

Bohigas va ser premiada «per la seva contribució a la literatura des del Club Editor. Mitjançant aquesta editorial, ha donat continuïtat al llegat literari del seu avi matern, Joan Sales, incloent-hi la recuperació d'obres d'autors com Blai Bonet, Mercè Rodoreda, Aurora Bertrana, Joaquim Amat-Piniella o Ferran Planes, a més d'incorporar en llengua catalana escriptors internacionals com Alice Munro, Boris Vian, Aharon Appelfeld o Per Petterson; de reeditar l'obra narrativa de Víctor Català, i de publicar textos inèdits d'Eva Baltasar, Sebastià Perelló, Antònia Carré-Pons o Blanca Llum Vidal. Com a traductora ha apropiat la literatura francesa a la catalana i viceversa.»

A continuació, el discurs que l'editora va pronunciar en recollir-lo ([vídeo](#)):

Estimats,

M'han concedit un minut de paraula i vull dir-vos moltes coses, o sigui que em saltaré el protocol d'una gambada i aniré al gra.

Aquests dies estic treballant en el llibre d'una escriptora catalana que va tenir una vida apassionant, plena de peripècies. Es deia Aurora Bertrana, era filla de Girona, tenia vocació de gran reportera, va malviure de la música i va escriure mitja dotzena de llibres. Era un ocell d'ales amples que no les va obrir del tot per motius que van dels bombardejos al seu caràcter.

El meu treball, aquest treball que m'heu fet l'honor de recompensar, consisteix a fer que una autora com Aurora Bertrana acabi d'obrir les ales. I això vol dir, estimat públic, fer-te prendre consciència que en la vida i els llibres d'Aurora Bertrana hi ha un tresor per descobrir. Us en donaré un exemple:

A Ginebra, l'hivern del 1939, la Bertrana vivia en un taller de pintors sense vidres a les finestres i s'alimentava d'un plat de

patates bullides els dies parells i d'un plat d'arròs bullit els dies senars. No tenia ni un ral i va estar a punt de morir de pobresa. Però vivia a Suïssa, i els seus amics catalans internats als camps de concentració de França tenien totes les esperances posades en ella. Li escrivien perquè intercedís a favor seu, perquè fes tràmits i mobilitzés les seves relacions –coses que Aurora Bertrana era incapaç de fer perquè en la vida material era un cul d'olla. Però tenia una generositat innata. El seu ex-marit, un enginyer que durant la guerra se li havia tornat feixista, un dia va condescendir a enviar-li un bitllet de mil francs perquè no es morís de fam. Mil francs suïssos: una petita fortuna. La Bertrana no s'hi va pensar gens: amb aquell bitllet de mil francs va agafar el tren de Ginebra a Perpinyà i va anar a ajudar els seus amics internats de l'única manera que ella sabia: cada dia es presentava al camp d'Argelers a l'hora de dinar amb un cabàs de provisions i tots aquells exiliats feien barrila fins que arribava el vespre. Llavors ella agafava el cabàs i se'n tornava a la seva dispensa. La cosa va durar setmanes, fins que es van haver patejat entre tots el bitllet de mil francs de l'enginyer suís i feixista.

Quan parlem de Catalunya, trobo que el bitllet i el cabàs de l'Aurora Bertrana són molt més importants que la immensa majoria de coses que voldrien que honoréssim col·lectivament. Per això faig la feina que faig: una feina no sé si d'editora, d'arqueòloga o de drapaire; de recol·lectora de tot allò que no té prou valor als ulls de la gent. Es tracta de restaurar tots aquells trossos de literatura que el públic no té consciència que hi són, i que formen junts un paisatge ample i variat. La literatura és el paisatge immaterial d'una societat. Es tracta de coneixe'l tot, de gaudir-ne a fons i de tenir-ne cura.

I ara voldria parlar del paisatge de debò: del paisatge fet de camps i de boscos. Quan parlem de cultura no hi solem pensar, i tanmateix la cultura en primer lloc és això. En el cas de la cultura catalana, diria que la seva part primordial són les generacions i generacions de mans d'homes i dones que han fet el paisatge com es fa una obra d'art. N'hi ha prou de circular una mica per adonar-se'n: és tota una civilització pagesa que tenim incrustada a les muntanyes i a les valls.

Aquests dies un tros gran d'aquesta cultura s'ha cremat. Molts de vosaltres haureu vist aquella imatge tan punyent de l'incendi a la Ribera d'Ebre: enmig d'una estesa immensa d'arbres

carbonitzats, un petit clap d'oliveres indemne. La cultura és això: un clap de conreu que atura el foc. Deixeu morir els conreus i no hi haurà qui l'aturi.

Aprofito que hi són les autoritats per dir-ho ben alt: a Catalunya totes dues cultures, la material i la que no, corren el perill de convertir-se en ermots. És una fatalitat? No, és una tria política i una manera d'entendre l'autoritat, a base de no escoltar els que cultiven, els artistes que saben convertir una muntanya en escultura de pedra seca i els que saben fer-la ballar.

I ara sí que plego, amb unes gràcies immenses i amb un prec al jurat: que, l'any que ve, entre els artistes que el CoNCA recompensi, hi hagi un cultivador o un marger. Els ho devem.

Una aproximació a la figura de Maria Bohigas i el seu ofici

Sobre l'ensenyament de la literatura

«La literatura l'expliquen [a l'escola i a la universitat] com un conjunt de textos amb valor patrimonial sense plantejar la gran pregunta: per què algú escriu? Què passa en aquesta forma de comunicació tan especial, quina llibertat dona la pàgina en blanc que anul·la el temps i l'espai i et permet dir tota la veritat —la teva veritat— a gent que no coneixes? La literatura és una forma de confessió i per això és tan alimentosa: la trampa artística del m'ho invento permet que no facis trampa amb les paraules, i es pot dir que la literatura és el contrari del discurs polític: per això és subversiva.»

Entrevista de Cristina Moreno Bonet. *El Triangle*, 23.04.2019

«A França, la literatura no es comença a ensenyar quan arriben els 16 anys i fan el batxillerat; es comença a ensenyar quan en tenen 6 i aprenen de memòria les poesies d'autors clàssics, i això són anys, és una familiaritat. És simplement que això t'ho trobis quan vas a escola, i que t'ho trobis de manera natural. I que també, de manera natural, et vagin iniciant al fet que no tothom s'expressa de la mateixa manera i que no tots els autors tenen el mateix món, de manera que al llarg del temps tu vagis desenvolupant aquesta mínima cintura que pot fer que puguis passar d'un autor a l'altre disfrutant-los. I disfrutant de fins a quin punt t'agafen per sorpresa: al capdavant, el que és bonic de la literatura és que t'agafi per sorpresa, no que passis d'una cosa que coneixes a una altra que també coneixes.»

Entrevista de David Guzmán. *Terrícoles* - Betevé, 11.05.2017

Sobre l'ofici de l'edició

«M'ocupo de convocar el públic al voltant d'unes obres literàries. Un editor literari s'assembla a un evangelista. Ha de convèncer els altres d'una veritat increïble: que tota la bona literatura —aquella que la gent devora amb curiositat i plaer per més segles que passin— és una exploració dels aspectes primordials de la vida. Una mina per a qualsevol persona que es faci preguntes.»

Entrevista de Cristina Moreno Bonet. *El Triangle*, 23.04.2019

«Editar és una cosa que no fas amb tu mateix, sinó amb els altres. I, per tant, hi ha una voluntat de ser útil, hi ha una voluntat de servei; en una editorial com aquesta, sense cap mena de dubte. I diria que això és fundacional: Club Editor ja va néixer amb voluntat de servei. Trobo interessant que continuï essent un servei. Però ha de ser un servei adequat. Perquè funcioni has de pretendre que el projecte tingui sentit més enllà de les teves cabòries. Que sigui útil, fètil i estimulants, per a la gent que té un lligam amb la literatura.»

Entrevista de Montse Serra. *Vilaweb*, 10.01.2019

Sobre com es trien les obres: «Això depèn de cada editor i per tant no és una cosa que es pugui respondre des de l'ofici en general, sinó que la puc respondre des del meu propòsit d'editora i des del catàleg que jo treballo. Primer buscar escriptors que estan fent una obra; és a dir, que tenen un conjunt de llibres que veus que tenen una direcció, que tenen un propòsit, que van a parar en algun lloc. Això no treu que hi hagi escriptors que comencen [...], i aquests potser són el bon exemple per fer-se la pregunta de com es trien. És molt difícil de respondre perquè et diré: és molt evident; és llegir-ho i saber que tu publicaràs allò i que ho publicaràs amb una convicció total. Per què? Perquè hi ha un món i hi ha una escriptura adequada a aquell món. I és un món que té una voluntat de ser comunicat als altres; són uns escriptors que tenen una voluntat de diàleg amb el públic. I em diràs: ¿hi ha escriptors que no tinguin una voluntat de diàleg amb el públic? Doncs potser sí.»

Entrevista de David Guzmán. *Terrícoles - Betevé*, 11.05.2017

«Com tota producció humana, l'edició és un treball. De la mateixa manera que fer una pel·lícula és un treball i de la mateixa manera que fer una peça musical és un treball: des del moment en què un compositor concep una peça fins al moment en què és interpretada, passen moltes coses i hi ha intèrprets pel mig. I això no vol dir anar contra l'autor ni en contra de la seva voluntat, vol dir treballar amb ell. I el treball amb l'autor, que també vol dir el treball amb el traductor —perquè molt sovint és amb el traductor que treballem, i el traductor és un autor amb qui també has de treballar—, és una part apassionant. També és el moment en què demostres fins a quin punt consideres el teu

lector, fins a quin punt tens ganes que se senti completament ben acollit en aquell llibre. És molt important tractar molt bé l'autor, però també és molt important tractar molt bé el lector: al capdavall podria no llegir-te.»

Entrevista de David Guzmán. *Terrícoles* - Betevé, 11.05.2017

Sobre la seva tasca al capdavant de Club Editor

«Club Editor tenia sobretot un catàleg de grans autors que havien escrit en català en la postguerra: la Rodoreda, el Sales, el Villalonga, el Benguerel, l'Arbó, la Bertrana, el Blai Bonet... Són tota una colla que quan els mires en conjunt te n'adones que tens els més grans i els més fèrtils, i els més originals, també. Aquells que van realment triar una via que era molt personal i molt particular, i que la prova del temps ha demostrat que eren grans; no és que fossin bons, eren grans. I per tant és un privilegi. Però, és clar, aquest privilegi després l'has de fer caminar amb naturalitat en l'època que és la teva i has de fer entrar en diàleg aquests autors amb els que estan produint avui dia una obra.»

Entrevista de David Guzmán. *Terrícoles* - Betevé, 11.05.2017

«La meua visió del món de l'edició i de la literatura que tinc ganes de defensar-hi no s'ha modificat gens [des que va comprar l'editorial al 2005]. A mesura que treballes et tornes conscient d'allò que estàs fent. A mesura que vas veient a què dius que sí i a què dius que no, cap a on tires i com, t'adones que no és casual; que no és que estiguis actuant seguint una dèria o una inèrcia, sinó que en el fons estàs defensant una cosa. El que passa és que aquesta cosa la veus a mesura que els llibres dialoguen entre si. Quan mires enrere i vas veient la família que has anat constituint a base d'anar publicant aquest llibre, i aquest, i aquest, t'adones que dialoguen. I t'adones que dialoguen autors que venen de llocs molt diferents, d'èpoques molt diferents i de situacions històriques, vitals i col·lectives molt diferents.»

Entrevista d'Anna Pérez Pagès. *Àrtic* - Betevé, 19.09.2019

«Crec que una de les conseqüències dels últims deu anys ha estat que un públic que estava completament renyit amb la literatura catalana, que considerava que era una mena de conservatori de mòmies, ha descobert que no, que hi ha unes mòmies d'una vitalitat, d'una riquesa, d'una grandesa i d'un estímul que són espantosos [es refereix a les reeixides reedicions d'autores com Víctor Català o Aurora Bertrana]. D'altra banda, hi ha hagut una reconstrucció de la literatura en clau femenina i això és important.»

Entrevista d'Anna Pérez Pagès. *Àrtic* - Betevé, 19.09.2019

«A Rodoreda se l'ha treballada sistemàticament. En canvi, la nostra aportació en els últims anys ha estat canviar-la de lloc davant del públic; és a dir, entrar a la casa

Rodoreda per uns llibres que són molt més ambivalents, més ombrívols, més inquietants [es refereix a *La mort i la primavera* i *Quanta, quanta guerra*], i en què realment t'adones que la Rodoreda és una autora que et fa tremolar. No és una autora que t'expliqui unes històries d'amor en uns jardins del segle XIX, no; és una autora molt fascinant. És d'aquestes autores que són capaces d'agafar les coses més fosques, i en el fons, més repulsives, i de convertir-les en esplendor per tal que tu les miris, perquè vol que les miris.»

Entrevista d'Anna Pérez Pagès. *Àrtic* - Betevé, 19.09.2019

Sobre el sector editorial independent

«L'objectiu d'una editorial literària independent és que els lectors que s'aficionen als seus llibres sàpiguen que poden confiar en qualsevol d'aquests llibres. Que no es quedaran amb la sensació que no valia la pena. Els podrà agradar, naturalment, més o menys, però els parlarà. I això comporta l'obligació de nodrir el teu lector, però també comporta l'obligació de deixar ben clar al que no és el teu lector i que no comparteix els teus gustos, que no els comparteix. És a dir, no intentis convocar un públic que no sigui el teu, no enganyis, no dissimulis. Les editorials independents tenen aquesta virtut: reivindiquen els trets que les defineixen enlloc de maquillar-los.»

Maria Bohigas: l'edició com a forma de viure. *Tria33* - TV3, 01.06.2015

«A Catalunya, i a Espanya en general, en els últims anys hi ha hagut una eclosió molt espectacular de cases, de línies editorials, de gent que cultiva cadascú el seu tros amb bastanta personalitat, amb molta competència. I en aquest sentit, si tu entres en una llibreria avui i la compares amb el que podia ser deu o quinze anys enrere, el panorama és molt engrescador. Aleshores, davant d'això, la pregunta que t'has de fer és: això és un bon símptoma? Jo no ho sé, però el que és veritat és que quan mires els sondejos i els estudis sobre quants lectors hi ha, a Catalunya, per exemple, un 40% de la població afirma no llegir un llibre en tot l'any. És enorme, un 40%. ¿On van a parar els esforços de tots aquests editors que estan construint un mosaic cultural molt més ric que el que teníem? Ja ho veurem.»

Entrevista de David Guzmán. *Terrícoles* - Betevé, 11.05.2017

«Les editorials petites comencem a exercir una veritable atracció sobre escriptors que fins ara només es plantejaven publicar en segells més importants. Això vol dir que aquests han de cuidar-los més perquè no els deixin. També és cert que en aquesta recerca de veus literàries més excèntriques i discordants que em va motivar no soc pas jo sola: tenim Males Herbes, L'Altra Editorial, Periscopi... I hi ha hagut antecedents com Edicions de 1984, que en anys de desídia intel·lectual i de rutina editorial va publicar

meravelles amb molt poc suport institucional. En aquest sentit, hi ha hagut un enriquiment molt notable de l'oferta editorial en català.»

Entrevista de Jordi de Miguel. *Crític*, 09.04.2018

Selecció d'articles i entrevistes

Club Editor: de Mercè Rodoreda a Eva Baltasar

[Article de Josep Massot](#) | *El País*, 28.03.2019

Maria Bohigas: «La classe política és de mentalitat obtusa: ha menyspreat la missió i l'ambició intel·lectual»

[Entrevista de Jordi de Miguel](#) [text] | *Crític*, 09.04.2018

Club Editor, 60 anys de literatura *indie* catalana

[Article de Rafael Vallbona](#) | *El Mundo*, 30.04.2015

Maria Bohigas: l'edició com a forma de viure

[Entrevista i reportatge](#) [vídeo, 7 min] | *Tria33* - TV3, 01.06.2015

Maria Bohigas: «La literatura ha de qüestionar el poder dominant»

[Entrevista d'Anna Pérez Pagès](#) [vídeo, 19 min] | *Àrtic* - Betevé, 19.09.2019

Maria Bohigas

[Entrevista de David Guzman](#) [vídeo, 27 min] | *Terrícoles* - Betevé, 11.05.2017

Entrevista a Maria Bohigas sobre Joan Sales

[Entrevista d'Antoni Bassas](#) [vídeo, 59 min] | *ARA.cat*, 22.04.2017

Materials per a la reflexió

¿Qué es una editorial independiente?

[Article de Bernat Ruiz Domènech](#) | 31.01.2017

Soy Cámara online: «En defensa de la biblioteca pública»

[Programa de Sònia Aran i Maria Farràs](#) [vídeo, 20 min] | CCCB, 2020

Sorgides com a garants de l'accés al coneixement, les biblioteques públiques han estat tradicionalment associades al préstec de llibres i a les sales en silenci. La irrupció d'Internet ha posat en entredit el seu paper. Però les biblioteques no han fet sinó transformar i ampliar les tasques que duen a terme, fidels a la seva funció original.

Aquest programa vol ser un reconeixement a la tasca de la biblioteca pública i als seus equips com a agents transformadors de la comunitat, en un context marcat per la restricció pressupostària, l'adaptació dels serveis a les noves tecnologies i a les noves necessitats socials. Entrevistem Carme Galve, Virginia Cierco, Carme Fenoll, Marta Cano, Marta Muñoz i Marta Puig amb qui parlem de totes aquestes transformacions.

Soy Cámara online: «La imatge de l'escriptor»

[Programa de Morrosko Vila-San Juan i Julià Guillamon](#) [vídeo, 28 min] | CCCB, 2018

Aquest capítol proposa una reflexió sobre alguns aspectes de la imatge de l'escriptor. Entrevista els escriptors Quim Monzó i Javier Calvo, l'editor Jaume Vallcorba i els fotògrafs Colita, Pedro Madueño i Asís G. Ayerbe, habituats a retratar escriptors. I el programa es complementa amb material de l'exposició *Espriu. He contemplat aquesta terra* i l'Arxiu Kosmopolis. La festa de la Literatura Amplificada.